

Een lied om het uit te houden: dan zijn het hier en nu en ben jijzelf in het geding!

Hoe lang kan een mens met oogkleppen op lopen? Hoe lang kun je een olifant in de kamer ontlopen? Hoe lang kun je doen of er niets is gebeurd, er niks aan de hand is?

Vroeg of laat zal de bom barsten, zal je leven iets verdwaasds krijgen, kun je ziek worden of sluist het onuitgesprokene, ontkende door naar een volgende generatie.

“Jij bent die mens, David!”. - . Soms kan het héél lang duren voordat een mens ziet, doorziet, waar zij, hij, hen nou eigenlijk mee bezig is, in wat voor situatie die mens zich bevindt. Ondanks het vermogen het eigen beeld al vanaf jongs af aan in een spiegel te kunnen aanschouwen. Blijkbaar kun je gemakkelijk ergens over heen kijken; is er iemand anders nodig die je met de neus op de feiten drukt.

Is dat nodig dan? Iedereen weet dat het leven niet altijd op rolletjes loopt, dat het zelfs behoorlijk spaak kan lopen, door ziekte, relatieproblemen in wat voor sfeer ook, armoede, oorlog, dood. Je zegt het zo gemakkelijk, maar wat betekent het echt als je geen kleren hebt voor je kindje, als je geliefde niet meer terugkomt van één of ander front, als je er niet meer bij lijkt te horen?

Dan kan je toch bij de burens aankloppen, een goede vriend, een familielid? Nou...,- , zeker in onze streken, sta je er gauw alleen voor. Veel mensen leven zonder deelgenoten als het erop aankomt.

En wat als de omstandigheden niet of nauwelijks in woorden te vatten zijn? Dan moet je er, wil je er niet doorheen zakken, toch iets anders mee. Nog een keer: je kan het helemaal wegstoppen. Een hachelijke onderneming, meestal gedoemd om te mislukken. Je kan je concentreren op wat was, op wat kan komen.... Het hier en nu benoemen is soms bijna onmogelijk.

Zingen kan dan een uitkomst zijn. Niet iedereen heeft een profeet Nathan naast zich lopen.....

Iedereen heeft wel een soort grondtoon. Een eigen melodie. In de joodse traditie een nigoen genaamd. Als je de wereld rond-scrolt blijkt zo'n grondtoon, zo'n eigen melodie tamelijk universeel. Waar je je oor te luisteren legt: het gaat bijna altijd om een afdalen uit het hoofd naar het hart. Om diep in -en uitademen en dan zijn daar de klanken. Van een lofzang, een klaagzang, een op -standingszang. Van een zingen over waar het opstaat.

Een mij enigszins bekende had een tijdje terug een beroerte gekregen. Een jonge vrouw nog. Ze kon helemaal niet meer spreken, maar ontdekte dat ze wel woorden nog kon zingen. En ooit zong ik samen met iemand met dementie nog een coupletje van een lied uit een liturgieboekje, toen spreken al helemaal niet meer lukte.

Blijkbaar is een heel ander deel van de mens actief als je zingt. Of liever gezegd dat kán. Het is de vraag of dat wel altijd gebeurt. Als je kijkt naar de liederen die doorgaans in protestantse of katholieke kerken worden gezongen dan wordt er gefocust op de woorden zodat er meer in het hoofd wordt gezeten dan in het hart. Gelukkig niet altijd en is dat ook niet helemaal waar, maar wat zou er gezongen worden als er nog véél meer en veel dichter bij het hart gebleven zou worden. Als het hart op de eerste plaats komt? Wat zouden dat voor liederen zijn? Wat zijn liederen waar het hart op de eerste plaats komt?

Als eerste denk ik dan aan wiegeliëdjes. Moeders of vaders die een kindje in de armen nemen en het gerust willen stellen. Je kan zingen over een prachtige toekomst voor het kindje, je kunt allerlei zoete woordjes invoegen terwijl je ondertussen zingt over de afwezigheid van een geliefde, de vochtige kamer, ratten en muizen, het gebrek aan eten, terwijl het wiegen sussen gewoon doorgaat op de grondtoon van de liefde. Van de Jiddische liëdjes en dus ook Jiddische wiegeliëdjes wordt wel gezegd dat het over een lachen met tranen gaat. Terwijl de dansachtige muziek je heen en weer doet bewegen, herinneringen oproept van een eens, verlangens wakker roept van een ooit, kan de tekst, -

hoeft helemaal niet-, kan de tekst heel dramatisch zijn.

In de inleiding op het lied dat hier vandaag centraal staat vroeg ik me af, wat nou de kracht is van dat lied, waar die vandaan komt. Enerzijds is dat die melodie. Een Jiddische melodie. Opgewekt en melancholisch en je hebt de idee: de muziek stopt niet, maar kan eeuwig doorgaan. Heel fijn als je urenlang met je mede partizanen door de bossen struint. En soms kan het zolang duren voordat je boven jezelf uit kan zingen, er kan zoveel in de weg zitten.

Daarbij wordt mijns inziens een immense kracht opgeroepen door de beschrijving van het heden, de actuele situatie, het hier en nu. "Nit mit blei" maar "mit Blut" "wordt dit lied gezongen" ("niet met inkt, maar met bloed" -)zingen ze in het lied, ".....met geweren in de handen!". Direct afgevuurde pijlen in het eigen hart of van iemand anders, versterkt door de gebiedende wijs: "Zog nit, zeg nooit!".

Maar vooral dat heden kan niemand de zangers afnemen. Wie zijn dan die zangers? Daarin schuilt misschien wel de grootste kracht, die zanger dat ben jij!!!! Doordat de zanger wordt aangesproken, wordt deze zich bewust van zijn eigen kracht. Zijn eigen zijn, hoezeer opgejaagd, in wat voor wanhopige strijd verzeild geraakt ook, de zanger doet er toe, is gesprekspartner en zal er voor eeuwig toedoen zolang dit en soortgelijke liederen gezongen worden. Hoeveel zangers er ook vermoord zijn, hoeveel mensen er met de nek worden aangekeken in deze wereld, hoeveel mensen er niet mogen zijn, vanwege hun geloof, hun huidskleur, hun zijn, zodra hun ik een jij is geworden is er nog een heerlijke wereld, niet alleen om van te dromen, ligt er nog een heerlijke wereld in het verschiet omdat die wereld de nagedachtenis koestert van allen die zijn omgekomen, die stilstaat bij wie nu vermoord worden en daarmee het allergrootste verzet pleegt wat je maar kunt bedenken, namelijk het kwaad onder ogen zien. En wat is dat toch moeilijk! Eén voorbeeld: wat gaat er allemaal door je heen als je bedenkt dat de zwarte Amerikaanse onder – meer - zanger Paul Robeson dit lied in Moskou tijdens een concert in 1949 zong en de aanwezigen, overigens naast een boe -geroep, minutenlang applaudisseerden ? Werkelijk een verhaal apart wat betreft deze vertolker van het lied van vandaag. Voorvechter van gelijke rechten, zeer gesteld op Rusland, waar Stalin het voor het zeggen had en vrienden gevangen genomen waren en vermoord werden. Sloot hij zijn ogen? Hij zong in elk geval dit lied.

Tenslotte: wat doet het met een mens, terwijl er zo goed als een hele cultuur wordt weggevaagd, hoeveel culturen is dat vergaan?, - er ontelbare verwanten zijn vermoord en er wordt gezongen van "wij zijn er nog!" en voor wie er niet meer zijn "Idor vador", "vertel het door: van generatie op generatie". Geeft dat soms een enorme stoot energie, geestkracht, - wat denkt u, denk jij, invoelbaar?

Vertel het door dat er zoveel schapen, kalveren, mensen waren en zijn met het hart van een zwaluw die wel wisten en weten wat vrijheid wil zeggen en daar hartstochtelijk naar uitzagen/ uitzien, maar niet verder kwamen en komen dan te midden van instortende muren te gaan, zoals nu bijvoorbeeld in de Gazastrook en op de Westelijke Jordaanoever. Het kwaad is altijd veelkoppig. Blijf daarom zingen, totdat de droom werkelijkheid wordt.